

PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

 DOI 10.51582/interconf.19-20.08.2023.033

Історичні аспекти розвитку та еволюції європейських та східних видів єдиноборств

Кernas Андрій В'ячеславович¹,

Дразіна (Долгієр) Є.В.²,

Нікітюк Вадим Валентинович³,

Ромащенко Володимир Сергіович⁴

¹ кандидат психологічних наук, магістр педагогіки з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри Практичної психології;
Одеський національний морський університет; Україна

² кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувачка кафедри теорії
і методики фізичної культури та спортивних дисциплін;
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського; Україна

³ аспірант кафедри теорії та методики практичної психології спеціальність 053 Психологія,
магістр педагогіки з фізичного виховання та спорту,
практичний психолог економічного ліцею;
Одеський економічний ліцей; Україна

⁴ випускник Олімпійського фахового коледжу імені Івана Піддубного,
кандидат у майстри спорту з вільної боротьби;
Національний університет фізичного виховання і спорту України; Україна

Анотація.

Дана наукова робота присвячена теоретичному розгляду історичних аспектів розвитку та еволюції європейських та східних видів єдиноборств. Як відомо, одним із найважливіших елементів етнічної культури та самобутності того чи іншого народу є національні види єдиноборств. У свою чергу, внаслідок історичної асиміляції, взаємозбагачення культурними цінностями та їх гармонійного доповнення наймасовіші та найпопулярніші види єдиноборств стали частиною спільних культурних цінностей людства. У той же час не маловажною відмінністю спортивних видів єдиноборств від інших видів спорту є історичні аспекти їх розвитку і трансформації. У контексті сказаного вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що історично склалося так, що життя людини у ворожому по відношенню до неї світі було підпорядковане єдиним законам живої природи, основним з яких була боротьба за виживання, боротьба за більш мінливі комфортні умови життя, що включає в себе так само: боротьбу за домінуючі положення в спільності собі подібних індивідів; боротьбу за продовження роду, що включає конкурентну боротьбу за статевого партнера і захист членів своєї сім'ї; боротьбу за збереження чи розширення території за умов локальних чи світових конфліктів. Виходячи з наведеного вище,

PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

стає очевидним, що однією з найбільш значних рушійних сил, що послужили розвитку єдиноборств, була насущна необхідність людей в навичках нападати і захищатися. У той же час, змагання з єдиноборств, які проводилися, повинні були визначити найбільш сильних, спритних і сміливих воїнів, а також використовувалися для розваги натовпу. З часом, завдяки культурно-історичному та науковому розвитку людства, відбулися істотні перетворення, що визначаються розвитком технічного прогресу та прагненням до гуманістичних ідеалів, що в свою чергу зумовило перетворення та еволюційну трансформацію єдиноборств. У рамках цієї наукової роботи ми провели теоретичний аналіз культурно-історичних аспектів розвитку та еволюції європейських та східних видів єдиноборств.

Ключові слова:

*культурно-історичні аспекти
еволюція
європейські єдиноборства
східні єдиноборства*

PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

Насамперед, необхідно враховувати як специфічні особливості, властиві традиційним і східним видам єдиноборств, так і культурно-історичні аспекти, пов'язані з їх розвитком та еволюційною трансформацією.

Необхідно враховувати, що спортивний вигляд єдиноборств порівняно з іншими видами спорту має глибоке історичне коріння. Так, при безпосередньому розгляді хронології цього питання виявляється, що спортивні види єдиноборств сформувалися в результаті еволюційного перетворення бойових видів єдиноборств. Це перетворення було обумовлене, в першу чергу, зміною пріоритетів і цінностей у бік наслідування ідеалів гуманізації цивілізованого суспільства.

Слід зазначити, що на початковому етапі свого історичного розвитку єдиноборства мали суто прикладне призначення, спрямоване на спричинення смерті або нанесення серйозних ушкоджень, що не дозволяють супротивникові чинити подальший опір, і отже, культивувалися як бойові види єдиноборств.

З часів первіснообщинного ладу і до теперішнього часу єдиноборства, як специфічний вид фізичних вправ, використовувалися людьми у різних цілях. Фізична культура первісного періоду, розвиваючи стійкість, тверду волю, фізичну підготовку кожного члена племені, виховувала у співплемінників почуття спільності, безпеки та захисту своїх колективних та індивідуальних інтересів. Це здатність на фізичному та психологічному рівнях протистояти ворожому по відношенню до первісної людини світу та агресивному середовищу. Вживати у складних умовах, захищати свою територію, полювати з метою добування їжі, забезпечувати захист своїй сім'ї. Передавати та виховувати також вміння та навички у наступних поколінь.

Як показує аналіз історичних фактів, сприятливих розвитку єдиноборств, насамперед вони були необхідні для підготовки військових дружин та ополчення. В той же час єдиноборства включалися у цілісної культури різних народів світу та використовувалися у педагогічно-виховних цілях, спрямованих на розвиток всебічно розвиненої гармонійної особистості.

Особливий інтерес представляє фізична культура Стародавньої Греції, де неписьменними вважали тих, хто не вмів читати писати і плавати. Фізичне виховання давніх грецьких держав: фехтування, верхова їзда, плавання, біг з

PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

семирічного віку, боротьба та кулачний бій з п'ятнадцятирічного віку, відомі усьому світу. Великі люди давнини були і великими спортсменами: філософ Платон – кулачний боєць; математик, філософ, засновник власної педагогічної школи Піфагор – олімпійський чемпіон з національного грецького виду єдиноборств панкратіону; Гіппократ – плавець, борець [1, 2, 3].

У всіх містах Греції будувалися спортивні майданчики, гімнастичні зали та інші споруди. Найбільше виділилися Афіни та Спарта.

Великими просвітителями сучасниками епохи античного світу Платоном, Гіппократом, Сократом Піфагором, Гомером, Аристотелем, у трактатах, присвячених розгляду основних аспектів педагогічного виховання гармонійно розвиненої особистості у Спарті та Афінах, основна увага зверталася на розвиток витривалості, сили, сміливості, спритності.

У Давній Спарті призначення викладачів у школи такого профілю було у компетенції державних діячів, які мали на це особливі повноваження та входили до спеціальної державної комісії створеної для вирішення цього питання.

Свою фізичну досконалість греки демонстрували на Олімпійських іграх. Переможці ігор ставали національними героями. Їх нагороджували вінками з оливкових гілок та цінними подарунками. Скульптори висікали з мармуру фігури спортсменів. Так греки висловлювали своє поклоніння перед фізично досконалими людьми. Йшли століття. Розвивалося та вдосконалювалося людське суспільство. Протягом тисячоліть історії людства люди прагнули вдосконалювати та розвивати такі фізичні якості як сила, швидкість, гнучкість та витривалість [1, 3].

Широке поширення змагань у Античному Світі пояснювалося як великим інтересом суспільства до яскравих спортивних видовищ, так і прагненнями панівних класів Стародавньої Греції виховати сміливих, сильних та спритних воїнів для того, щоб ще більше зміцнити свою владу.

При цьому найбільш поширеними та популярними серед жителів античної Греції були єдиноборства: боротьба, кулачні бої, панкратіон (національний вид єдиноборств, що включає в свій технічний арсенал змішану техніку боротьби та ударів руками та ногами). Про те, які масштаби розвитку та велику

PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

популярність у народі мала боротьба, свідчить той факт, що вона була другим після бігу видом спорту, включеною до програми Олімпійських ігор давнини [4,5].

Новим історичним етапом розвитку боротьби, як видовищного виду єдиноборства, послужив той факт, що в першому столітті до нашої ери Греція була завойована Римом. У свою чергу, саме у Римській імперії боротьба почала розвиватися, як професійний спорт. На території Римської імперії повсюдно почали відкриватися численні школи боротьби. Підготовлені у подібних спеціалізованих школах борці видобували собі кошти для існування, виступаючи на змаганнях різного рівня.

У міру того, як боротьба стала завойовувати більшу популярність і набувала географічного поширення, вона збагачувалася у плані розширення технічного арсеналу.

В свою чергу кулачний бій, як один із найбільш видовищних видів спортивних змагань, мав широке поширення ще в давній єгипетській культурі. Історичні факти свідчать про те, що кулачний бій поширився з Єгипту на острів Крит та Грецію. Швидко поширившись територією Стародавньої Греції, кулачний бій мав велику популярність у суспільстві. Кулачним боєм захоплювалися філософи, поети, державні діячі, письменники.

Перекази Античного Світу свідчать про те, що покровителям кулачних боїв був сам Аполлон який переміг Аріса, проявив велике мистецтво спритності та швидкості.

Характерним є висловлення Аристотеля, Платона, Сократа про кулачний бій, як естетично красивий вид фізичних вправ сміливих і сильних людей.

Історична епоха розвитку раннього капіталізму за своєю суттю стала новою віхою у розвитку спортивних видів єдиноборств. Аристократичне суспільство Європи було головним ініціатором відродження таких видів єдиноборств, як спортивна боротьба у Франції, та відродження кулачного бою, який у ході історичної еволюції трансформувався у більш цивілізований з погляду гуманістичних ідеалів суспільства вид спортивного єдиноборства – бокс.

Нового поштовху у розвитку спортивної боротьби було дано на початку 20 століття на території Сполучених Північно-Американських штатів. Саме на території Америки, населення якої відрізнялося своїми новаторськими, прогресивними поглядами, у тому числі і на комерційний світ спортивних

PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

розваг, відбулося народження американської вільної боротьби, яка відрізнялася більшою видовищністю в силу зняття певної обмеженості у технічних діях, та відповідно до цього розширення технічного арсеналу.

Водночас характерною рисою східних єдиноборств була ідеологічна орієнтація на властиві східним народам філософсько-релігійні вчення дзен – буддизму та синтоїзма [1, 2, 6].

Цікавим фактом є те, що у Стародавньому Китаї для того, щоб отримати державну посаду, було необхідно скласти іспити імператорської комісії на володіння ораторською майстерністю, каліграфією, знання філософсько-релігійних догм, а також продемонструвати відмінне володіння прийомами єдиноборств. Іспит вважався успішно зданим після того, як претендент демонстрував здатність перемогти, або хоча б успішно протистояти протягом строго відведеного часу декільком нападникам, атакуючим одночасно.

З Китаю бойові мистецтва проникли на Окінаву. Отримавши статус національного виду єдиноборств під назвою окінава те. З часом окінава те набуло широкого поширення на території японських островів. У японців цей вид єдиноборств отримав назву карате-дзюцу.

Слід зазначити, що даний вид єдиноборства мав суто прикладне призначення. Під впливом майстра Фунакоши Гитина (1869–1957) карате-дзюцу трансформувалася в карате-до – систему духовного і фізичного вдосконалення людини, що згодом отримала статус спортивного виду єдиноборств, який на теперішній час має статус Олімпійського виду спорту.

Висновки

Таким чином, на підставі проведеного нами аналізу наукової та науково-методичної літератури, присвяченої розгляду проблеми культурно-історичних аспектів розвитку та еволюції європейських та східних видів єдиноборств, ми можемо констатувати наступне:

По-перше. Проведений нами аналіз історичних аспектів розвитку традиційних та східних видів єдиноборств свідчить про те, що спортивні види єдиноборств, як окремий специфічний вид спортивної діяльності, пройшли тривалий час становлення та зазнали значних змін у ході свого еволюційного перетворення.

PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

По-друге. Насамперед вони були необхідні для підготовки військових дружин та ополчення. В той же час єдиноборства включалися у цілісної культури різних народів світу та використовувалися у педагогічно-виховних цілях, спрямованих на розвиток всебічно розвиненої гармонійної особистості. Одночасно використовувалися, як розвага.

References:

- [1] Єдиноборство: стаття з Вікіпедії [Інтернет-ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Єдиноборство>.
- [2] Олена Горбенко. Східні бойові мистецтва як синтез духовної і тілесної практик / Молода спортивна наука України, 2018, Т. 4. С. 51–54.
- [3] Євген Приступа, Юрій Бріскін, Артур Палатний, Мар'ян Пітин. Розвиток та становлення спортивних єдиноборств у програмах ігор Олімпіад сучасності / Здоров'я и спорт, 2018, № 1(27). С. 3–19
- [4] Латишев С.В. Аналіз тактико-технічних дій борців вільного стилю на Іграх XXVI Олімпіади в Атланті / С.В. Латишев // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2018. – № 2/3. – С. 20–23.
- [5] Латышев Н.В., Поляничко Е.Н., Юшина Е.В., Еретик А.А., Барабаш О.В. Анализ результатов выступления сборной команды Украины по вольной борьбе в преддверии Олимпийских игр 2020. (2020). Єдиноборства, № 2(16), с 31–42.
- [6] Долгієр Є. В. А. В. Кернас Теоретико-практичні засади ефективності програми психологічної підготовки в повноконтактному карате. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського = Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky: наук. журнал. – Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2022. – № 3 (140). – С. 76–82.